

Федорова М., Лозенко Ю. Обґрунтування педагогічних умов розвитку театралізованої діяльності у дошкільному віці. *Сучасна українська освіта: виклики, стратегії, технології* : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дрогобич: Видавництво «Трек ЛТД», 2024. С. 310-316.

Марія ФЕДОРОВА

(Житомир, Україна)

Юлія ЛОЗЕНКО

(Житомир, Україна)

ОБґРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Актуальність проблеми дослідження. Сьогодні в роботі закладів дошкільної освіти спостерігається посилення увагу до розумового розвитку дітей, підготовці їх до навчання в школі, завдяки включенню в різні види занять. Такий підхід негативно вплив на розвиток емоційно-почуттєвої розвиток дітей, формування їх духовних і естетичних потреб. Вирішення цієї проблеми ми вбачаємо у залученні дошкільників до різноманітних видів мистецтва, зокрема до театру і театралізованої діяльності.

Цінність театралізованої діяльності полягає в тому, що завдяки їй дошкільники включаються в світ соціальних відносин, збагачуються новими враженнями, знаннями, вміннями; театралізована діяльність сприяє розвитку інтересу до літератури та театру, емоційно-почуттєвої сфери, забезпечує розвиток творчого самовираження, створення образу найдоступнішими для дитини способами – рухом, мімікою, інтонацією, жестом. Важливим елементом театралізованої діяльності є образ героя. Програючи образ персонажа, дитина починає усвідомлювати його думки, способи поведінки, у неї починає складатися модель власної поведінки і способу життя.

Мета статті: проаналізувати особливості та обґрунтувати педагогічні умови розвитку театралізованої діяльності у дошкільному віці

Виклад основного матеріалу. У методичній літературі театралізована діяльність визначається як художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням

творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості [3].

Діти дошкільного віку люблять дивитися вистави лялькового театру, самостійно розігрувати діалоги з театральними ляльками. Дитячий театр їм зрозумілий, доступний для сприймання. Діти бачать знайомі іграшки, які оживають, рухаються, говорять і завдяки цьому стають більш привабливими. Умовність ситуацій, які розігруються в театральних виставах, доступна розумінню дітей, вони до неї звикли в іграх. Тому діти швидко включаються у спектакль: відповідають на питання ляльок, виконують їх доручення, попереджають про небезпеку і намагаються допомогти.

Діяльність дітей дошкільного віку в сфері театральності можна розглядати у трьох основних аспектах:

- сприймання театральної вистави, що передбачає сформованість у дитини здатності сприймати та розуміти театральні постановки;
- театралізована гра, коли діти самі стають частиною театального дійства;
- підготовка театральної вистави.

За класифікацією Л. Артемової, театралізовані ігри поділяються на дві групи:

1) режисерські ігри, в яких дитина не бере на себе роль персонажа, але виступає в ролі режисера, керуючи розігруванням твору. До цієї групи входять настільний, тіньовий театр і фланелеграф;

2) ігри-драматизації, в яких дитина сама виконує роль персонажа, застосовуючи різні засоби виразності, такі як міміка, інтонація, пантоміма. Це може бути власне драматизація, ігри-драматизації з пальчиками та ляльками бі-ба-бо, імпровізація [1, с. 5].

Гра-драматизація – гра, яка будується з опорою на сюжетну схему якогось літературного твору чи казки. Сюжет гри-драматизації більшою або меншою мірою повторює сюжет обраного дітьми твору, а ролі відповідають дійовим

особам твору, що розігрується. Гра-драматизація може виконуватись без глядачів чи носити характер концертного виконання і розігрується у звичайній театральній формі.

У гри-драматизації з пальчиками дитина одягає на пальці атрибути та грає за персонажа. По ходу розгортання сюжету діє одним або декількома пальцями, промовляючи текст. Може зображати дії, перебуваючи за ширмою чи вільно пересуватися групою.

При грі з ляльками бі-ба-бо дитина одягає ляльку на руку і персонаж зазвичай діє на ширмі, за якою стоїть ведучий. Таких ляльок можна виготовити самостійно, використовуючи старі іграшки. У традиційній педагогіці ігри-драматизації відносять до творчих, що входять до структури сюжетно-рольової гри.

Режисерська гра – це вид ігор, під час яких дитина виступає в ролі режисера, проектує дії, сама планує розвиток сюжету, планує, яким буде фінал. У режисерській грі дитина не є дійовою особою, вона діє за іграшкового персонажа і сама виступає в ролі сценариста та режисера, керує іграшками чи їх заміниками. Такі ігри нагадують роботу режисера, оскільки дитина організує предметне середовище, сама виконує всі ролі, супроводжує гру «дикторським» текстом. У цих іграх дитина-режисер набуває вміння «бачити ціле раніше частин», що є основною особливістю уяви як новоутворення дошкільного віку.

Л.Артемова пропонує класифікацію режисерських ігор відповідно до різноманітності театрів: настільний театр іграшок, настільний театр картинок, стенд-книжка, фланелеграф, тіньовий театр.

Режисерська гра включає такі складові, як уявна ситуація, розподіл ролей між іграшками, моделювання реальних соціальних відносин в ігровій формі. Вона є онтогенетично більш раннім видом ігор, ніж сюжетно-рольова, тому що для її організації не потрібно високого рівня ігрові узагальнення, необхідні для сюжетно-рольової гри.

Т.Поніманська пропонує іншу класифікацію театралізованих ігор. Вона виділяє два види театралізованих ігор за способом реалізації сюжету:

- ігри-драматизації (непредметні ігри), в яких діти самі знаходяться в образі діючої особи і виконують взяті на себе ролі;

- ігри-інсценізації (предметні ігри), в яких діючими особами є визначені предмети (іграшки, персонажі настільного лялькового театру, пальчикового театру тощо).

Ігри-драматизації – це різновид театралізованих ігор, що передбачає відтворення сюжету літературного твору власними діями виконавців ролей з використанням ними засобів виразності (інтонації, міміки, пантоміми). Драматизація відбувається на основі особистих дій виконавців ролей.

Ігри-інсценізації включають всі види театрів. Тут дитина не є дійовою особою, вона створює сцени, веде ролі іграшкового персонажу, діє за нього.

Т.Поніманська виділяє такі умови розвитку театралізованої діяльності дітей дошкільного віку [4]:

1. Вчити дітей, починаючи з раннього віку, прислухатися до художнього слова, емоційно відгукуватися на нього. З цією метою вихователь може використовувати вірші, потішки, які спонукають дітей до діалогу.

2. Для виховання у дошкільників інтересу до театралізованої діяльності слід створювати спеціальні ситуації, коли у діалог з дітьми вступають образні іграшки, персонажі лялькового театру. Для дітей молодшого та середнього дошкільного віку використовуються показ інсценування знайомих віршів, залучення до розігрування знайомих казок. Діти старшого дошкільного віку залучаються до підготовки вистави, входять у ситуацію театру.

3. Для оснащення театралізованих ігор у дитячому садку мають бути різні театральні іграшки, іграшки-саморобки, декорації, костюми, атрибути.

4. Слід приділяти особливу увагу підбору літературних творів для театралізованої діяльності. Це мають бути твори з динамічними подіями, виразними персонажами, зрозумілою для дітей моральною ідеєю [4].

5. Забезпечення успішності театралізованої діяльності дитини, дошкільник має відчувати задоволення, власне зростання.

У своєму посібнику М.Олійник вважає за необхідне створення таких педагогічних умов розвитку театралізованої діяльності дошкільників:

- розвиток творчої діяльності дітей;
- залучення дошкільників до театральної культури;
- забезпечення взаємозв'язку театралізованої з іншими видами діяльності в єдиному освітньому процесі;
- спільна театралізована діяльність дітей та дорослих [3].

Л. Макаренко визначає три групи педагогічних умов розвитку театралізованої діяльності дошкільників. Перша група умов пов'язана з накопиченням досвіду сприйняття театрального мистецтва, емоційного ставлення щодо нього, усвідомлення його специфіки. З цією метою вчена рекомендує організацію переглядів театральних вистав, екскурсій, спостережень за роботою людей театральних професій, бесіди.

Друга група умов пов'язана з необхідністю формування практичних умінь театралізованої діяльності дітей. Для реалізації цих умов Л.Макаренко розробила систему вправ, що розвивають вміння визначати та передавати різні емоційні стани, підбирати власні виразні жести тощо.

Третя група умов – організація самостійної театралізованої діяльності (розігрування епізодів знайомих казок, музичних сценок, міні-вистав, створення декорацій, костюмів тощо) [2].

М.Олійник стверджує, що необхідною умовою організації театралізованої діяльності є збагачення пізнавального та емоційного досвіду дітей відповідно до теми та ідеї твору для театралізації. Для реалізації цієї умови проводиться спільна робота дітей та педагога щодо ознайомлення з текстом твору, слухання аудіозаписів, бесіди, розгляд ілюстрацій, лексичні вправи, вікторини, дидактичні ігри [3].

Другою необхідною умовою організації театралізованої діяльності є навчання дітей вмінням створення образу. Створення образу – складне завдання для дитини дошкільного віку. Щоб дати дітям можливість імпровізації, їх необхідно спеціально навчати. Для цього проводяться заняття з пізнавального та

мовленнєвого розвитку, з образотворчої та музичної діяльності, образно-ігрові етюди, лексичні вправи, рухливі ігри з текстами тощо. Самостійну ігрову та художню діяльність дітей на основі тексту має забезпечувати предметно-розвивальне середовище [3].

Третя умова – це розвиток творчості дітей у процесі освоєння різних ролей: артиста, глядача, режисера, оформлювача. Творчість дітей розвивається на заняттях з образотворчої діяльності, мовленнєвого розвитку, у спільній діяльності педагога та дітей. Предметне середовище також стимулює розвиток творчості.

Висновки. Аналіз методичної літератури дав нам можливість виділити такі педагогічні умови організації театралізованої діяльності дітей дошкільного віку: знайомство дошкільників з особливостями театру, театральною специфікою, театральними професіями; навчання дошкільників елементам акторської майстерності; розвиток творчості дошкільників; організація предметно-розвивального середовища; співпраця дітей та дорослих (педагогів та батьків) при організації театралізованої діяльності.

Література

1. Артемова, Л.В. Театр і гра. К.: Томіріс, 2002. 291 с.
2. Макаренко Л.В. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність. Київ: Шк. світ, 2008. 128 с.
3. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Волощук В. О., 2017. 163 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Академвидав, 2006. 456 с.